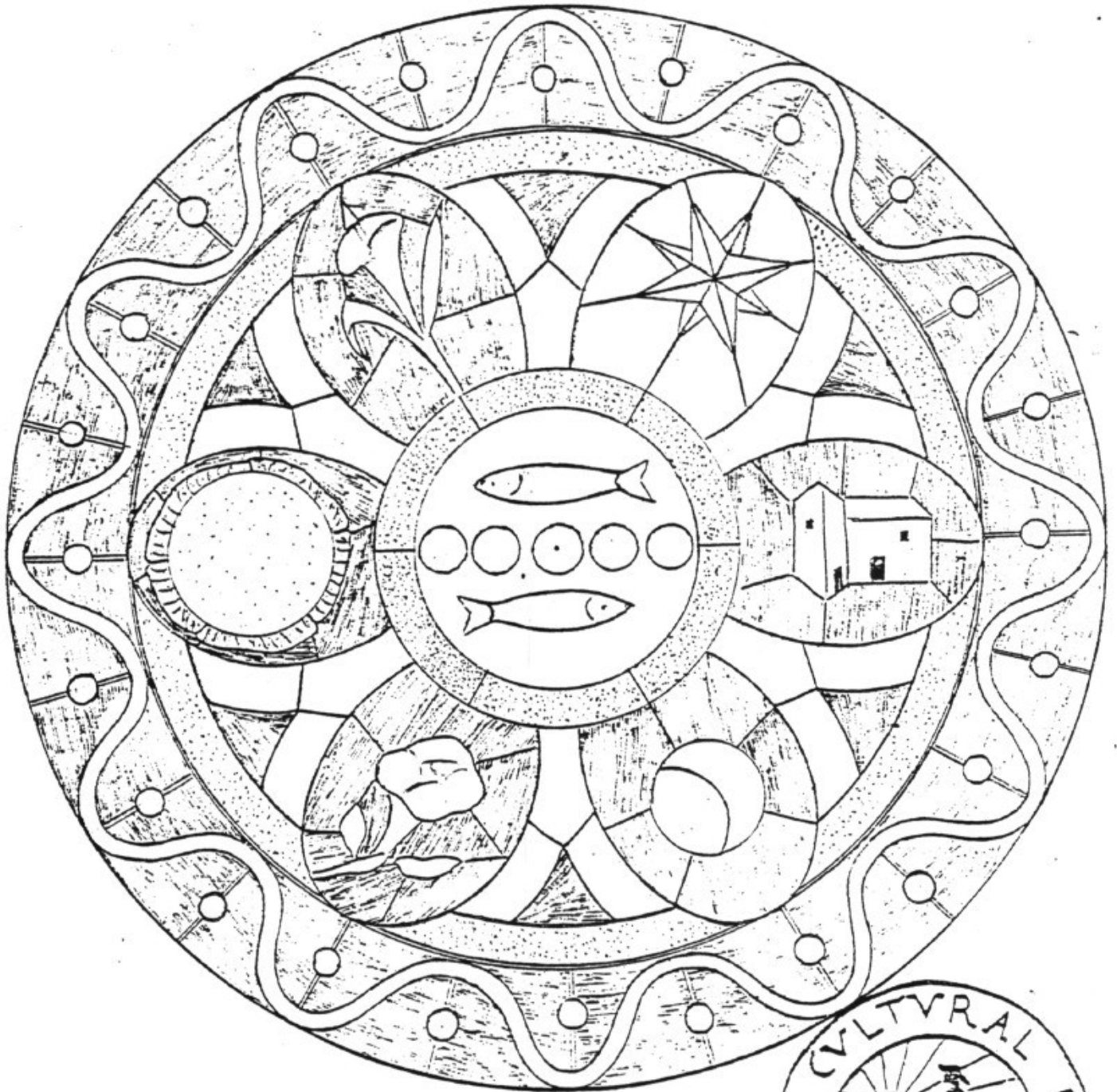

mel i sucre

---

nº 21

Girant fulles hi trobareu:

- Notícies locals, sobre el que succeeix al nostre poble, per l' C.C.B.

- Consolació, ressenyes històriques del santuari, per Joan Morey

- Parides d'amor i soletat, poema pseudo-neuro-eròtic, per Miquel Bauçà.

- El món educatiu: un problema, tema prou actual que Amador Gaià treu sobre la taula.

- Bestiari, les rates, per Joan Moratins, Joan Morey, Pep Roig i altres

- Aquest mes fa ..., ressenya del que passà a Sant Joan fa una sèrie d'anys per Miquel Gaià M.

- Bases per a un estudi de les eines de l'horta mallorquines per Biel Masot i Muntaner.

- Apunts de flora: el pi, descripcions generals, per Pep Roig Bauçà.

- Festa des pa i es peix, comentari del que succeí a la romeria, per Miquel Company.

MEL I SUCRE, num- 21 Març
1.982. Butlletí informatiu de
l'Obra Cultural Balear a Sant
Joan, per als socis

PORTADA - Claraboia de l'Es-
glésia de Consolació

Tothom que vulgui col.laborar
que faci de veure algú de l'e-
quip de treball.

Tirada actual - 80 exemplars

--- Dissabte dia 13 de Març, degut al 25 aniversari de la cadena Rius, 450 estrangers se passejaren i menjaren per la vila

--- Dia 18 la Caixa d'Estalvis " Sa Nostra " celebrà el centenari de la seva fundació, hi va haver festa per tothom.

--- El molí d'En Martí Gran (al cap damunt del poble) ja té un germà major: una torre de ciment porland que se veu de tot el terme.

--- Mn Bartomeu Bauçà ha editat un llibret " Restauració del Santuari de Consolació " que parla de les darreres obres realitzades els anys 60 dalt del puig.

--- Els terrossos tornen esser més secs que un os. Durant els dies que hem passat del mes en curs no ha plogut ni un litre d'aigua, la mala anyada és segura.

--- Maquinària pesada pel camp de futbol. Se diu (i sembla que és vera) que comencen les obres d'un nou col·legi de sis unitat per E.G.B.

--- Dia 14 dels corrents un grup entusiasta de socis de l'Ò.C.B. de Sant Joan partí de bon dematí cap al puig de Bonany.

--- " Març, marçot,
mata sa jaia
i sa jove
si pot "

Amb onze setmanes d'any nou, catorze morts. Bona marxa, hem de veure si s'arregla.

--- Amb un programa d'actes semblant al dels anys passats, el quart diumenge de quaresma, es celebrà a la nostra vila la romeria des pa i es peix

--- Pel camí de Consolació hi ha hagut una sembrada d'eucaliptes. En estar constipats hi podrem anar a cerca fulles per fer infusions.

--- A la banda de ponent del Santuari de Consolació s'ha fet una esplanada per facilitar l'aparcament de vehicles motoritzats.

--- La primavera del 82, entrà el dia 21 del present mes, va coincidir amb el quart diumenge de quaresma. Aquest dia les hores de claror són les mateixes que les deombra.

--- Dia 27, el rellotges es faran avançar una hora, i així en durem dues d'avançades al sol.

--- NOTA ASTROLOGICA

Els planetes del Sistema Solar es disposaren aquest mes en conjunció, agrupant-se dins un mateix quadrant tridimensional. Se creia que això provocaria un augment gravitacional: res d'això va passar.

--- Quan va sortir Na Carol, tothom se'n va anar de la pista de ball

--- La Plaça Nova té problemes de rotulació, ja que amb el període d'un any ha canviat de nom més de cinc vegades, ja veurem com acabarà.

RESSENYES HISTORIQUES DE CONSOLACIÓ

- Poc després de la Conquesta (1.229), davant el puig anomenat ara de Consolació hi havia una Capelleta.

- A 1.298, per un decret s'independitzava l'església de Sant Joan de la de Santa Maria de Sineu.

- A 1.300 el rei Jaume II fundà 11 viles a Mallorca, entre elles la de Sant Joan, situada dins el terme de la Pastida, on està actualment.

- La primitiva església de Consolació, a més de la seva pròpia funció, servia com a refugi i defensa contra els atacs de corsaris; així ho demostren les espitlleres de la paret més antiga del santuari.

- A principis del segle XV, l'església resultava petita i es resolgué fer-ne una altra enmig del poble.

- A 1.572 se troba el primer testimoni escrit que parla de Nostra Senyora de Consolació.

- A 1.584 se crea a Consolació una escola de Humanitats i primeres lletres.

- Neix dins el poble la llegenda de la trobada de la imatge de la Mare de Deu per un pastor moro de l'alqueria de Solanda. Si bé fins l'any 1.752 no se troba cap document imprés al respecte. La llegenda originà la romeria "de pa i es peix" (quart diumenge de quaresma) que ha perdurat fins els nostres dies.

- Al segle XVII (a 1.624) hi havia un ermità.

- Al segle XVIII se va fer una reforma a Consolació: les bòvedes de mig punt de l'interior i la cisterna són d'aquest temps.

- A l'any 1.813 hi havia una escola

- De 1.959 a 1.966 se va fer la darrera reforma.

consolació

Reproducció d'un imprès de 1.752, que representa el trobament de la imatge de la Mare de Deu de Consolació dins la soca d'un vell ullastre, per un pastoret moro de l'alqueria de Solanda.

També es pot observar l'antic camí de pujada al puig des del poble, l'escala, l'antic oratori i un arc de mig punt a un costat del puig (potser sigui la fonteta) que actualment encara hi és)

BIBLIOGRAFIA .-

"El Santuario de Nuestra Señora de Consolación", Gaspar Munar Cliver

"Restauració del Santuari de Consolació " Mn. Bartomeu Bauçà.

PARIDES D'AMOR I SOLETAT

Nina tu ets dona
a sa qual no tenc el dret d'estimar
més, si tu vols
un nou amor podem començar
perquè saps bé
que sempre t'estimaré.

Estàs enamorada,
d'un físic exuberant
més tu saps bé
que això no serveix per res
ja que per res
per res pot contar.

dus dintre del teu cor
una calentor impressionant
i et creus que jo
som un pobre returat
i és que estic ple
ple d'excitació

Miquel Bauçà

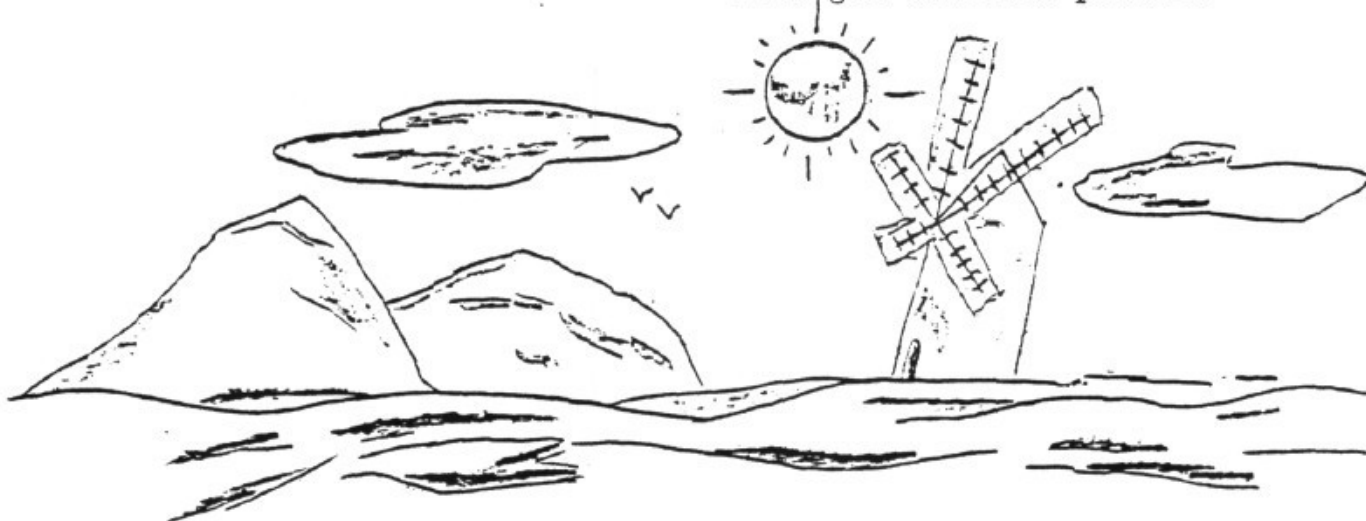
Quan tot sol em vaig trobar
tristement jo vaig pensar
en lo poc que jo tenia
en lo amargat que vivia
i en que no tenia amor.

Mes, de prompte em succeí
que vaig recordar i sentir
la presència misteriosa
d'una bella i bona jove

La qual, consolant-me, em va dir
ja no visquis amargat;
vine amb mi i tu veuràs
com et fuig prest l'amargura

I així fou amb alegria
la meva singladuria
i entrava dintre l'amor

En quant al resultat, fou
que en vers d'enarboradura
hi hagué solament polució

EL MON EDUCATIU : UN PROBLEMA

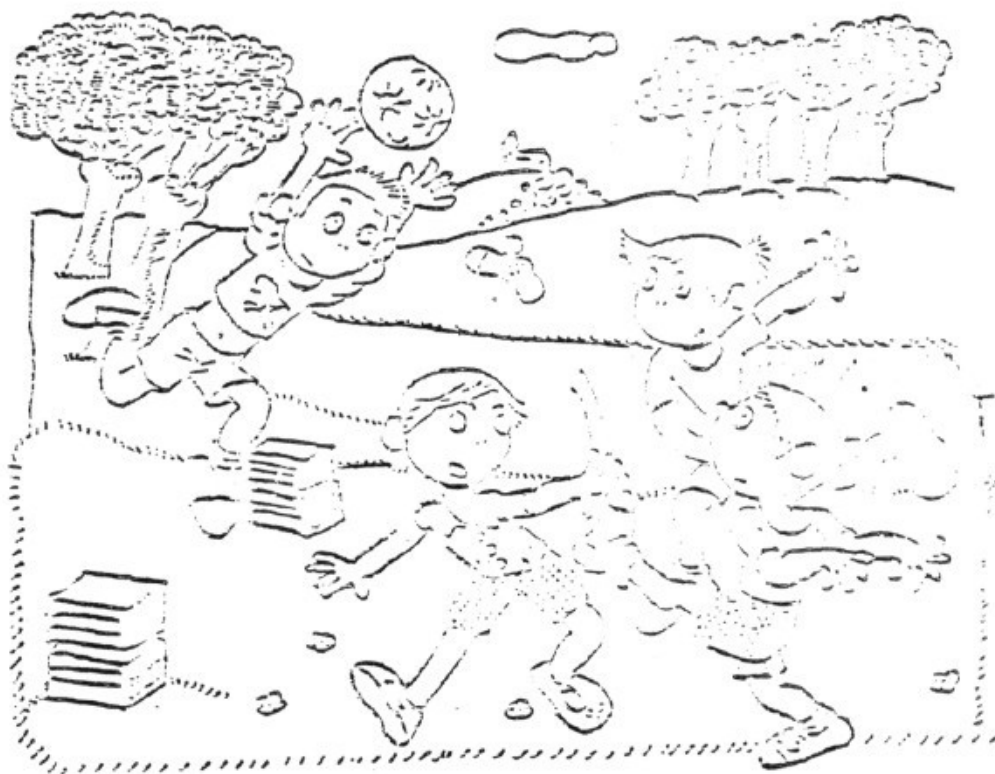
Aquest tema dins el nostre poble ha estat motiu de crítiques (quasi totes negatives), de enemistats, de política, de veure qui aguantarà més, de perjudicar els nins, de allunyar les relacions entre l'APA i els mestres, etc.

La culpa no la vol ningú, però tots la tenim; i l'única cosa que hem de tenir bel clar és: ¿Com perjudicar menys el món infantil que els majors mai hem sabut comprendre? (Ja no xerr de com ajudar a l'atl.lot).

Es difícil trobar una sortida justa, però és fàcil acceptar la realitat. Avui dia és freqüent sentir dir: "El temps és or". Segons pareix els adults no tenen temps per a preocupar-se dels problemes dels nins, del seu comportament, dels seus sentiments, emocions, etc. Tampoc solen esser freqüents les relacions entre pares i fills i es té molt poc en compte la seva opinió.

Tot això ho solem deixar en mans de l'escola, criticant-la si el seu fill no brilla dins el món escolar.

Tots hi tenim que dir: "voldria més suprimir l'esport"
"actualment no s'ensenya"
"no saben posar disciplina"
"ja no s'ensenya a respectar", etc

Es trist haver d'arribar fins aquí, però crec que criticant no s'arregla el problema.

Hem pensat que tenim una Associació de Pares que podria ajudar molt a solucionar el problema educatiu i no empitjorar-lo.

Sense cap dubte l'esport escolar ha estat un dels problemes més greus. ¿Per què?

Per això trobo interessant que ens aturàsim a pensar certes preguntes:

---- ¿és beneficiós o perjudicial l'esport a l'escola?

---- ¿es donen les mateixes oportunitats a tots els nins per a l'esport, o hi ha certs sectors marginats?

---- L'ensenyança, ¿és l'única finalitat de l'escola?

---- ¿Per què relacionar els suspensos amb l'esport?

---- Realitzar una excursió, ¿és realment tirar els doblers o és positiu de cara al nin?

---- Si solament s'elegeix un grup per participar a competicions, pensam amb els no elegits?

---- La televisió, ¿té que veure en la bona marxa de l'al.lot?

---- ¿Seria interessant dur un pedàgog que explicàs, a tots els pares i principalment als representants de L'Associació, la missió i objectius d'una bona educació?

---- La màquina d'escriura, la calculadora, etc, són positives per a l'aprenentatge?

Estudis realitzats científicament han demostrat que l'esport fomenta el desenvolupament físic i psíquic del nin. Tots els països europeus ens superen en aquest aspecte. La finalitat primordial de l'escola és la d'educar al nin, però sense oblidar que l'educació té les bases dins la mateixa família.

Els pares poden cooperar perfectament amb l'escola mitjançant l'Associació de Pares; però tinguent en compte, que certes qüestions corresponen únicament als mestres.

L'excursionisme, el teatre infantil, el diàleg, l'expressió corporal, la mímica, la música, etc també ajuden a l'educació de l'al.lot.

Em agradaria que tots els pares ho recapacitassin per a una millor tasca educativa.

Amador Gaià.

BESTIARI

(Mus musculus)
Ratolí domèstic

" Tot pot esser,
menos sa perdiu tornarçol
i que una rata faci es niu
dins sa coa d'un moix viu "

per Joan Moratinos, Pep Roig,
Joan Morey i altres.

RATOLÍ DOMÈSTIC

Desde fa molt de temps s'ha associat als habitatges humans. Li agrada estar per devers rebosts, cuines i fer el niu per on hi ha roba, llana, teixits,.... (roperos, matalassos,..)

Més petit que el ratolí de camp i més oscur. Foblador antic de les Balears, segurament introduït pels homes talaiòtics. Una subespècie és salvatge i viu pel camp.

Es un animal rosegador, com rates, conills, llebres,.. sempre han de roegar per desgastar els incisius en continu creixement; la tècnica és la següent: afitoren les dues dents superiors a un suport i amb les inferiors, com si fossin una llima, van llavorant. D'aquesta manera treuen els bessons de durs pinyols (ametles, avallanes,..)

Dels sentits, el millor és l'olfacte. Visió lateralitzada, el que origina certa deficiència per observar d'aprop, això està compensat per les vibrises tàctils (mostatxos) que li permeten, per exemple, calcular l'amplitud d'un forat.

El seu pitjor enemic és el moix i els humans (algunes dones se posen histèriques en veure'l)

(Apodemus sylvaticus)
Ratolí de camp

RATOLÍ DE CAMP

Més gros que el domèstic i de colors terrosos. Pot arribar a tenir 10cm de llargària sense la coa. Li agrada entrar per dins les casetes de foravila i llocs on hi ha aliments (fruita, fi-

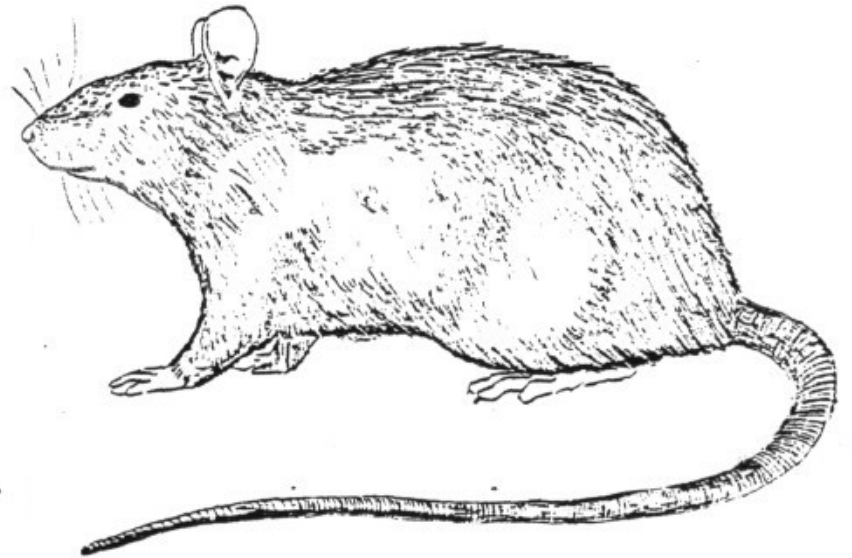
gues, ametles, cereals,...) i sol fer destrossa.

Fa el niu per din forats o galeries excavades en terra, poren arribar a tenir més de 1 m de profunditat.

Originari d'Àsia, arribà a Europa abans que la rata traçinera. Els seus enemics naturals més importants són mostels, òlibes, mussols, genetes, moixos, marts,...

RATA TRAGINERA
(*Rattus rattus*)

Originària d'Àsia, arribà a Europa a l'Edat Mitjana. Segurament va ésser la transmissora de totes les pestes que assolaren el continent en temps medievals, ja que tant la traçinera com la rata de clavaquera participen amb la transmissió de la pesta bubònica, tifus, ràbia, còlera, lepra, disenteria, tuberculosi,...

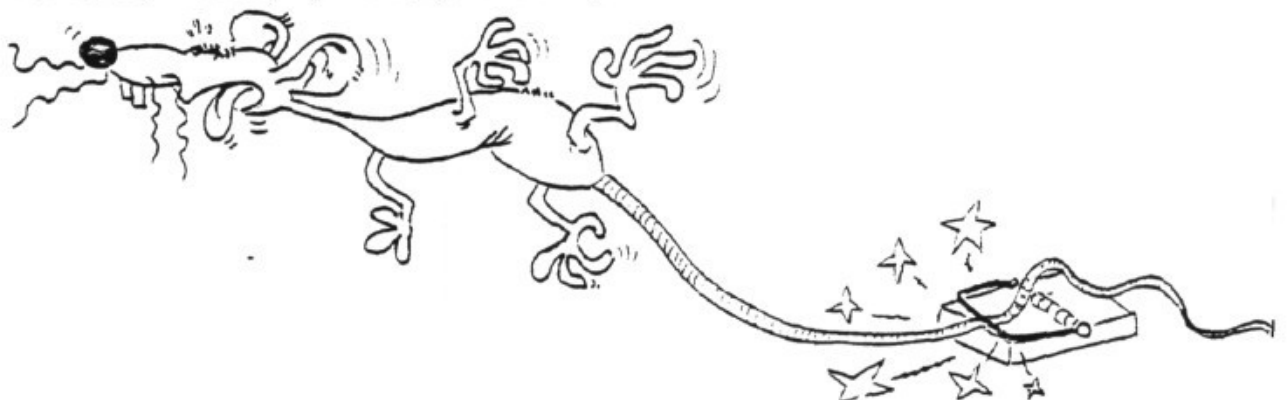

Li agrada viure pel camp, però també ha colonitzat pobles i ciutats. És molt àgil i sol freqüentar sostres i teulades, també graners i llocs de sacs, on fa maig.

La cua és més llarga que la resta del cos. Molt prolífiques, fan un parell de ventrades cada any. Pot arribar a un palm de llarg (sense la cua) i a pesar uns 200 grs.

Poren menjar 1/3 del seu propi pes cada dia. Sexualment són madures als 2 mesos de vida. El període de zel dura de 6 a 10 hores i en tenen de 3 a 5 anuals. Té 5 parells de glàndules mamàries.

Els seus enemics, a més de l'home amb tots els seus artíficis són les rates de clavaquera ("topos"), rates cellardes, moixos, cans, mostels, marts, genetes, òlibes,...

(*Rattus norvegicus*)

RATA DE CLAVAGUERA

RATA DE CIUTAT

RATA D'ALBUFERA

" TOFC "

Es un competidor directe de l'home. S'ha sabut aprofitar dels medis creats per la societat moderna: clavagueres, voreres de camins, torrents i siques brutes, solars abandonats, caramulls de fems,....

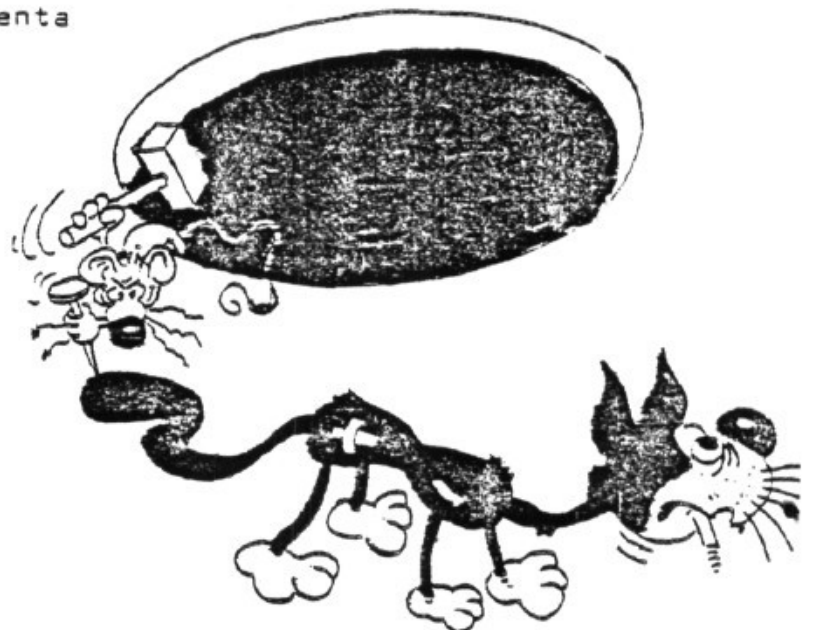
Se pot dir que encara no ha acabat el seu procés expansiu, sobretot pel camp (de cada vegada n'hi ha més). Desplaça la traçinera, a pesar de que aquesta és més àgil i té avantatges a camp obert i pels llocs alts.

Es moderna a Europa, fins a 1.727 (degut a un terratrèmol) no atravesà massivament el riu Volga; a 1728 arriba a Anglaterra (per les cordes d'amarre dels vaixells); a 1.793 se la veu a Paris; a principis del segle XIX a la península; a les Balears segurament no hi arriba fins a finals del segle XIX.

Fel camp viu dins galeries excavades en terra, on hi fa els nius. Es la més prolífica de totes les rates, i per això sorgeixen en poc temps mutacions que estan immunitzades contra els verins i metzines per destruir els seus efectius. El millor sistema per matar una rata (a més de la típica bastonada) és donar-li guix mesclat amb els aliments, que quan revé li produeix hemorràgia interna.

Més grossa que la traçinera, pot pesar més de mig Kg. Si viu per l'albufera i s'alimenta d'arròs, la seva carn té bon gust (diuen que és menja de reis). Tenen la cua més curta i gruixada que la traçinera, orelles més petites. Sis parells de glàndules mamàries.

Viu en clans familiars, a vegades de més

de cent individus, se coneixen entre elles per l'olor (cada clan té un olor característic). Si un element estrany entra dins el grup, el maten. A vegades se produeixen lluites a mort entre diverses famílies.

Viu en un territori propi, no molt gros, que coneixen a la perfecció. Segueixen uns itineraris per desplaçar-se, això les permet escapar ràpidament dels seus perseguidors. Delimiten les fronteres amb l'orina. Dins el grup familiar hi ha dues categories: els dominants i els dominats.

Fa vida de nit. Són carnívores, vegetarianes, depredadores,...; amb aquesta falta d'especialització està la clau del seu èxit.

Com les altres rates, emet diferents renqus, sobretot giscos. La varietat albina serveix com a rata de laboratori.

RATA CELLARDA
(Mallorca)
RATA SARDA
(Menorca)
RATA ULLADA O
DE SA COA BLANCA
(Formentera)

(*Eliomys quercinus*)

S'ha trobat aquesta rata a diversos jaciments talaiòtics. És la més camperola i arborícola de totes les rates. A Mallorca viu a terrenys on hi abunda la vegetació anomenada Cleo- Ceratonia (ullastre-garrover). Fa els nius per damunt els arbres i a vegades aprofita els nius d'aus, sobretot el de gorrió.

A altres parts (on fa més fred), la rata cellarda entra en letàrgia durant l'hivern.

Té la coa llarga, acabada amb pincell, adaptació que li permet manobrar amb facilitat per damunt els arbres. A la cara, sembla que hi du una careta, per la clapa negra devora cada ull (d'aquí ve el seu nom)

És més agressiva que la rata traçinera i si té oportunitat se la menja.

AQUEST MES FA .....

---- 270 anys: Que el rector i la comunitat de presbiterers acobleixen a Miquel Joan Mates amb l'obligació de tocar l'orgue a la parròquia de Sant Joan.

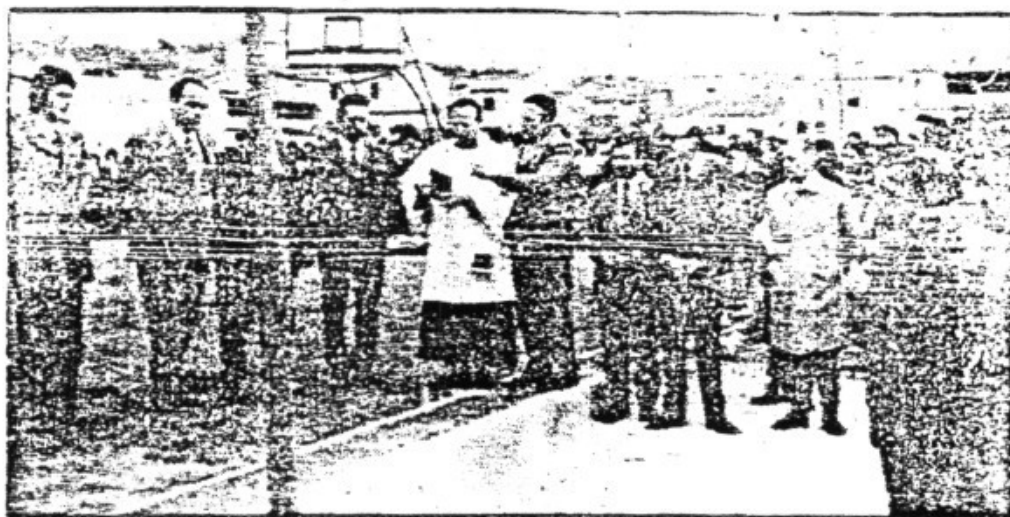
(5 - 3 - 1.712)

---- 2 anys: De la presentació a Sant Joan de la coral infantil.

(16 - 3 - 1980)

---- 9 anys: De la inauguració a Sant Joan de la pista polideportiva i parc infantil, ubicat al barri d'es camp.

(11 - 3 - 1973)

---- 6 anys: Que la coral de Sant Joan va donar el primer concert al nostre poble, fou a la festa del Pa i Peix, a l'Oratori de Consolació.

(28 - 3 - 1976)

---- 1 any: De la presentació al públic del llibre "Llinatges i malnoms de Sant Joan" de Miquel Florit.

(28 - 3 - 1981)

---- 6 anys: Que el Governador Civil designà al Batle de Sant Joan, D. Joan Barceló Mates, Delegat del Govern en el municipi.

(1 - 3 - 1976)

---- 10 anys: Que es va celebrar el I Certàmen Poètic a la Mare de Déu de Consolació.

(12 - 3 - 1972)

---- 4 anys: De la creació de la banda de cornetes i tambors del Centre Cultural de Sant Joan.

(12 - 3 - 1978)

---- 5 anys: De la inauguració del Museu Parroquial, situat a les tribunes del Temple de Sant Joan.

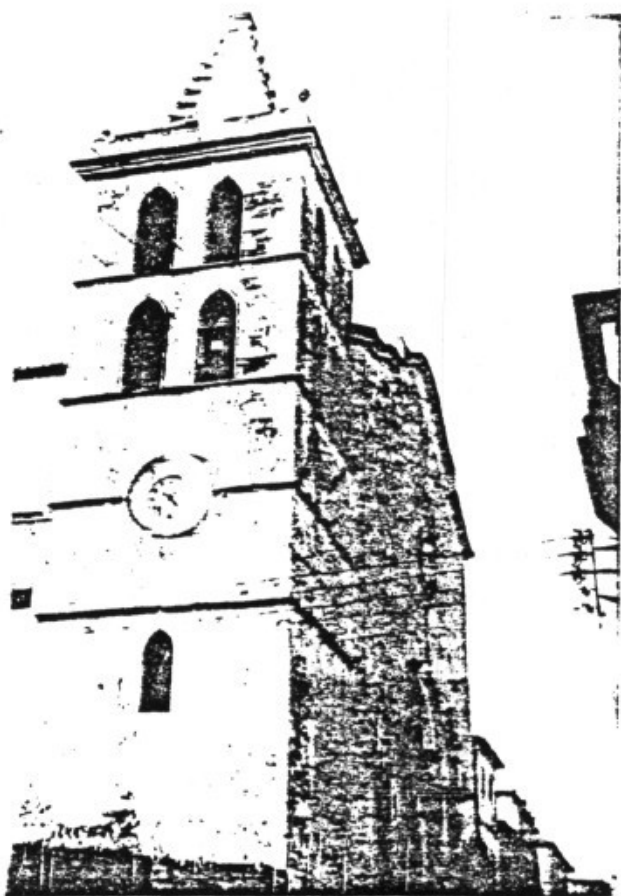
(27 - 3 - 1977)

---- 8 anys: Que D. Joan Jaume Nigorra, el qual era tesorero, va esser nomenat en assemblea de socis, nou president de la Penya Motorista de Sant Joan, a causa de la mort de D. Miquel Fiol.

(2 - 3 - 1974)

---- 55 anys: Que es va col·locar la primera pedra, del que avui és el nostre temple Parroquial; allà on hi treballaren tots els feligresos de Sant Joan, baix la tutela del Rdo. Sr. Mas.

(6 - 3 - 1927)

Març de 1982

Miquel Gaià.

BASES PER A UN ESTUDI DE LES EINES D'HORTA MALLORQUINES

per Biel Massot i Muntaner

- Aixada o xada .- La més usual a Mallorca és la de fulla estreta. Es una eina doble, ja que per una part té tall horitzontal, i per altra part el tall vertical o punta.

Serveix per cavar, especialment a terrenys rocosos; tallar arbusts, fer clots per arbres, etc.

- Arada .- Instrument compost essencialment peça on va fixa la rella, i de l'espigó, on va junyid l'animal que tira.

Serveix per remoure i girar la terra abans de sembrar.

Hi ha diverses variants amb diferents formes i usos:

- Arada prima o romana - Es la més usual i la més senzilla. Està formada per: espigó, cameta, dental, mantí, orelles, rella, telera i reteler. S'empra especialment per entrecavar i eixarcolar faver. (Làmina D - 2, D- 3)

- Arada de tres solcs - Està composta per tres relles i serveix per entrecavar amb més rapidesa. També se diu de "cavar faves". (Làmina C- 2)

- Arada siquierera - La seva estructura és la mateixa que l'arada comuna, amb l'única diferència de dur, fixades a les orelles, dues planxes de fusta que permeten fer crestalls molt regulars. S'empra per obrir solcs estrets de reguiu a greixoses de l'horta. (Làmina D-1)

- Arada amb rodes - Es la moderna arada amb pales amples i provista de rodes per un millor maneig i tracció.

- Arada amb pales - Té estructura d'arada romana però amb la rella ampla i movable.

- Conxes - Baldament sia una espècie d'esterrossadors compleixen el mateix fi que les arades. La seva forma és la d'una arada múltiple amb les relles dispostes paral·lelament en grups de dos o tres.

- Crestallera - No és pròpiament una arada, però s'inclou al mateix grup per complir el mateix fi que l'arada siquierera. Serveix per aixecar els crestalls on se sembra l'alfals. (làmina C- 1)

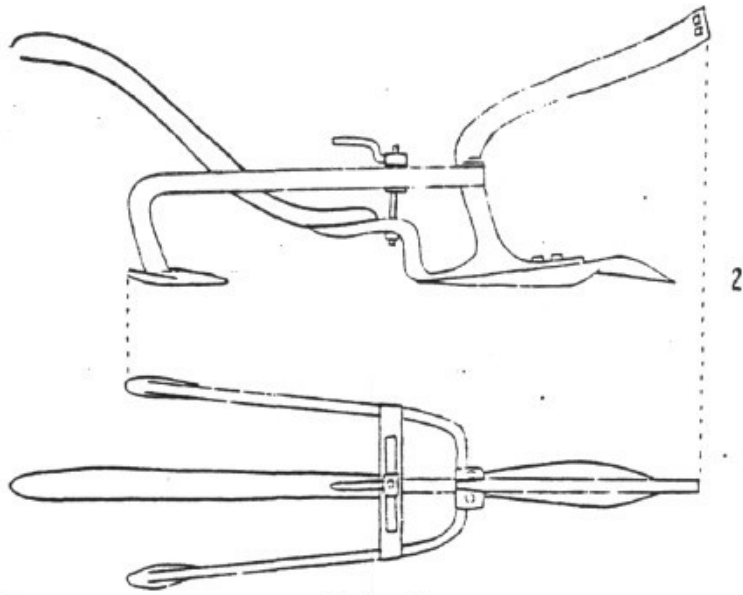
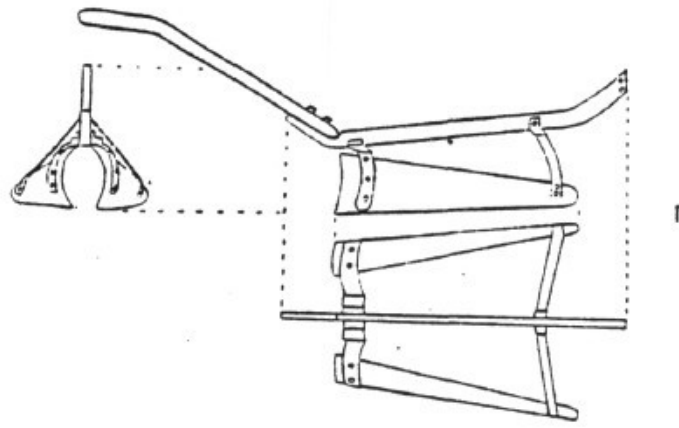

Lámina C.

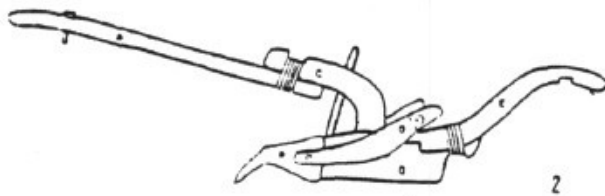
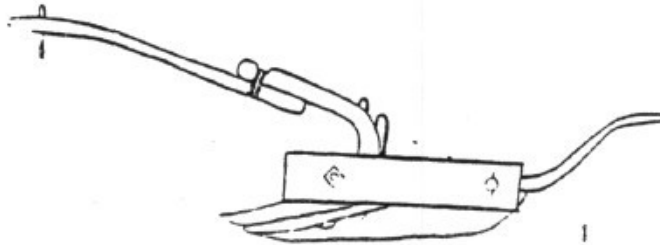

Lámina D.

APUNTS DE FLORA

Espècie - *Pinus halepensis*

Fam. - Pinàcies

El pi blanc és un arbre ben familiar a tots. Vesteix d'un to verd apagat durant tot l'any moltes zones del nostre paisatge. El trobam arreu de l'illa de Mallorca i de tot l'arxipièlag. El podem veure créixer des de la vorera de la mar fins a mil metres a la muntanya.

El tronc, vertical moltes vegades, pot arribar als 20 m d'alçada. Sol créixer dret a la muntanya i al pla, adoptant formes allargades i còniques dins els boscs, però se torça i fins i tot arriba a jeure's completament a la vorera de la mar per esquivar tot quan pot l'acció abrassiva de l'ambient salí. Lliure de pressions i solitari pren una dimensió d'arbre generosa amb una copa grossa i rodona.

Les fulles, que tenen forma d'agulla, van de dues en dues i solen tenir uns dos anys de vida. Una deformació relacionada amb aquestes, i segurament observada per tots, és la que se'n diu " empelt de bruixa ", consistent en què una porció d'arbre creix de manera més densa en forma d'esfera: està produïda per un fong paràsit.

Durant aquests dies, darrers de l'hivern i primers de la primavera, el pi ha tret gran quantitat de flors masculines, que se presenten reunides en grups o inflorescències. El vent les espolsa el pol·len que en forma de núvol groc és escampat i fet arribar a les pinyes o flors femenines. Fecundades aquestes, la pinya farà créixer els pinyons que no seran madurs fins a la tardor de l'any següent, els quals són extesos pel vent gràcies a una aleta que tenen.

A més del foc, un altre enemic molt important del pi és la processonària, l'oruga de la papallona Thaumetopea pityocampa, que malgrat que hagi estat perseguida per molts de mitjans, així i tot ha fet d'anys considerables en el nostre arxipièlag.

El pi ha tengut molts d'aprofitaments: la fusta per a la construcció de naus, les branques per a fer foc, de la resina se n'extreu la pega, i proporciona la trementina i el quitrà. Aquest serveix per curar les bronquitis, les afeccions de la pell, les escròfules. El decuit d'ulls tendres de pi és útil també contra la bronquitis, afeccions de bufeta, aparell urinari i també és bo per a combatre la impotència.

A les Balears hi trobam altres dos pins:

El pi ver o pinyoner (*Pinus pinea*). A Mallorca i Menorca no és ben natural, i escàs. Més abundant a Eivissa on sembla que

hi és natural. La copa és fullosa i en forma de para- sol; els pinyols, pels quals és apreciat, no són madurs fins a la tardor del 3er any.

L'altre pi és el Pinus ceciliae. El sis o set exemplars que sols se coneixen d'aquest, van esser descoberts fa uns anys a la marina de Lluçmajor (dins la possessió de Son Albertí). Té l'aspecte d'un xiprer amb les branques creixent molt verticals. Podria esser un endemisme.

Josep Roig Bauçà

=====

F E S T A   D E S   P A   I   E S   P E I X

Com és habitual al quart diumenge de quaresma, el poble de Sant Joan rendeix homenatge a la Mare de Deu de Consolació mitjant la festa del pa i el peix. Aquesta, per raons quasi bé d'iniciativa, durant els últims anys ha decaigut notòriament.

Dins el programa d'actes hi ha que destacar els següents:

- Dissabte vespre hi hagué verbena per a tota la joveña i qualque vellot.
- Diumenge dematí desfilada de cornetes i tambors, missa solemne al santuari amb ofrena de flors a la Mare de Deu, ball de bot a l'explanada.
- Diumenge horabaixa, carreres de bicicleta amb una participació d'uns 70 corredors. Passa- carrers per la banda de música de Montuiri amb concert vora el jardí de Consolació.
Partit de futbol juvenil entre l'equip local i el de Ses Salines
Veredictes del certamen poètic Verge de Consolació
- El diumenge vespre hi hagué una altra verbena que no va tenir tanta de concurrència com la del dissabte.

En definitiva, malgrat a que tot el programa fos idèntic al dels altres anys, la poca assistència de públic es deu essencialment a la forma i manera d'enfocar- ho pels nous organitzadors.

Miquel Company Florit

